

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Катерина Загоруйко
(Харків)

ОБЛАШТУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ЯК ЕКОЛОГІЧНИЙ ТА ЕСТЕТИЧНИЙ СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВПЛИВАЄ НА ПРОЦЕС ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Розглянуто проблему озеленення територій в урбаністичних умовах. Визначено передумови безпечної екологічної та естетичної діяльності закладів вищої освіти.

Ключові слова: екологізація, облаштування присадибних територій, санітарні вимоги, зелені насадження, освітній процес.

The problem of landscaping in urban conditions is considered. Prerequisites for safe ecological and aesthetic activity of higher education institutions are determined.

Key words: greening, landscaping, sanitary requirements, greenery, educational process.

Вступ. Освіта – невід’ємна складова нашого повсякденного життя, і більшість часу протягом доби люди проводять саме в місцях її здобуття. Візуальне задоволення та відчуття безпеки за своє життя і здоров’я є запорукою продуктивної праці. Саме тому необхідно приділяти більше уваги естетичному на екологічному облаштуванню територій навчальних закладів. В Україні існує закон «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України», ухвалений 10.04.2006 року [3, с. 6], де прописано правила розміщення будівель, їх розміри, умови для утримання, а також екологічні норми облаштування територій. У деяких випадках екологічні нормативи не виконуються, що погіршує умови отримання якісної освіти.

Мета дослідження – визначення основних умов безпечної екологічної та естетичної діяльності закладів вищої освіти, аналізі найпоширеніших помилок облаштування територій навчальних закладів, а також пропонування способів їх усунення згідно санітарних стандартів України.

Виклад основного матеріалу. Багато держав світу провело політику повного реформування системи вищої освіти. Наприклад, у Великобританії впроваджують єдину структуру фінансування університетів, вдосконалюють якість підготовки фахівців, розширюють доступ до вищої освіти для дорослого населення країни [1, с. 5]; Французькій системі вищої освіти характерна велика різноманітність навчальних закладів з міцними традиціям, здатних, насамперед, чітко орієнтуватися при підготовці фахівців на вимоги сьогодення [5, с. 6]. Головною схожістю систем освіти розвинутих країн є достатнє державне фінансування, орієнтація сучасні потреби людства та достатня кількість уваги особистісному розвитку майбутніх спеціалістів.

Екологізація – найактуальніше питання всесвітнього товариства, саме тому цій темі приділяють дуже багато уваги під час учбового процесу. Це стосується виховання навичок екологічної свідомості та відповідальності не на словах, а прикладами реалізації їх у повсякденності. Впровадження елементів життєвої урбаністики в естетичне облаштування та благоустрій території житлового комплексу, державного чи комунального підприємства є дуже актуальним. Розвинуті країни розробляють курси на екологізацію територій держав: виправляють санітарні помилки існуючих установ, які були допущено, жорстко контролюють їх щодо нових підприємств; створюють парки та зелені насадження серед «бетонних джунглів»; створюють безпечні екологічні умови для майбутнього покоління в місцях їх виховання та навчання.

Озеленення міст – характерна риса та мета сучасних мегаполісів. В умовах підвищених антропогенних навантажень, дискомфорту середовища міст і селищ через забруднення

повітряного середовища викидами автотранспорту та промислових підприємств, благоустрій та озеленення населених місць набуває особливого значення. Створення і утримання в належному вигляді високоякісних зелених насаджень є обов'язковою умовою екологічного благополуччя міста та його архітектурно-художньої виразності [6, с. 6].

Облаштування території навчального закладу зеленими насадженнями дає змогу покращити санітарно-гігієнічні умови навчання та праці здобувачів освіти і працівників закладу, підкреслити особливий статус території, налаштувати учнів та вчителів на спокійну і розсудливу, а головне більш ефективну роботу.

За даними психологічних досліджень, у більшості людей зелений колір асоціюється з відчуттям затишку та спокою. Планета Земля – наш дім, її називають «зеленою планетою», тому зелень – це життя.

Головними функціями зелених насаджень є:

1. Санітарно-гігієнічна.
2. Рекреаційна.
3. Естетична.

Проте, окрім вказаних традиційних, велике значення в урбоекосистемі відіграють такі функції рослинності: стабілізація вітрового режиму, «розвантаження» повітряних мас; охолодження міського «острова тепла»; виділення кисню в атмосферу; поглинання забруднювачів атмосферного повітря – пилуки та газів; підвищення відносної вологості повітря та зменшення її добових і сезонних коливань; затінення, зниження шуму, фільтрування пилу; поліпшення візуальних властивостей урбанізованих ландшафтів; архітектурний елемент загального вигляду; засіб просторового розчленування міста; дерева визначають межі огляду, розділюють площі та забудови і підкреслюють видові місця; дерева підвищують безпеку вуличного руху [2, с. 6].

Деякі з них можна розглядати як окремі складові основних функцій:

– очищення повітря. Велика роль зелених насаджень в очищенні повітря міст. Великі лісопаркові масиви можуть бути активними провідниками чистого повітря на центральні райони міста. Дерево середнього розміру за 24 години відновлює стільки кисню, скільки необхідно для дихання трьох працівників протягом того самого часу, і це особливо актуально у зв'язку із тенденцією до збільшення витрат кисню в повітрі автотранспортними засобами і промисловими підприємствами. Тому нормальне існування людини у місті безпосередньо залежить від кількості парків і скверів. Крім того, вони виконують важливу функцію затримання пилу, що знаходиться в повітрі. Один гектар дерев хвойних порід затримує протягом року до 40 тонн пилу, а листяних – близько 100 тонн. Практика показала, що досить ефективним засобом боротьби з шкідливими викидами автомобільного транспорту є смуги зелених насаджень, ефективність яких може варіюватись в досить широких межах – від 7 % до 35 %.

– іонізація повітря рослинами. Існують легкі аероіони, які можуть нести негативний чи позитивний заряди, і досить важкі – позитивно заряджені. Носіями позитивно заряджених важких іонів звичайно є іонізовані молекули диму, водяного пилу, парів, забруднюючих повітря. На іонізацію повітря впливає як ступінь озеленення, так і природний склад рослин. Найкращими іонізаторами повітря є змішані хвойно-листяні насадження. Найбільшою мірою сприяють поліпшенню концентрації легких іонів повітря акація біла, береза карельська, дуб червоний і черешчатий, верба біла і плакуча, клен сріблястий і червоний, модрина сибірська, ялиця сибірська, бузок, тополя чорна [8, с. 6].

– фітонциди рослин. До санітарно-гігієнічних властивостей рослин належить спроможність виділяти особливі легкі органічні сполуки, що називаються фітонцидами, які вбивають хвороботворні бактерії чи затримують їхній розвиток. [4, с. 6] Ці властивості набувають особливої цінності в умовах міста, де повітря містить у 10 разів більше хвороботворних бактерій, ніж повітря полів і лісів. У чистих соснових лісах і лісах з переважанням сосни (до 60 %) бактеріальне забруднення повітря вдвічі менше, ніж у березових. З деревинно-чагарникових порід, які мають антибактеріальні властивості, слід

назвати акацію білу, барбарис, березу бородавчасту, грушу, граб, дуб, ялину, жасмин, жимолость, вербу, калину, каштан, клен, модрина, липу, ялівець, смереку, платан, бузок, сосну, тополю, черемшину, яблуню. Фітонцидну активність мають і трав'янисті рослини – газонні трави, квіти і ліани.

– захист від шуму. Недостатнє озеленення міських мікрорайонів і кварталів, нераціональна забудова, інтенсивний розвиток автотранспорту, інші чинники створюють підвищений шумовий фон міста. Боротьба з шумом у містах – гостра гігієнічна проблема, обумовлена зростаючими темпами урбанізації. Шум травмує і пригнічує психіку, руйнує здоров'я, знижуючи фізичні і розумові здібності людини. Дослідження засвідчили, що характер порушень функцій організму людини, викликаний шумом, ідентичний порушенням при дії деяких отруйних препаратів. Висаджування дерев поблизу автодоріг допомагає зменшити рівень шуму. Різні породи рослин характеризується різною здатністю захисту від шуму. За даними угорських дослідників, хвойні породи (ялина і сосна) по порівнянню з листяними (деревні і чагарникові), краще регулюють шумовий режим.

Добираючи асортимент дерев і кущів для озеленення, необхідно враховувати їх біологічні особливості. Краще використовувати рослини місцевої флори. З деревних порід особливо придатні для озеленення липа серцелиста, каштан кінський, клени (к. гостролистий, к. сріблястий, к. польовий), береза бородавчаста, дуб звичайний.

Значне місце в ландшафтному оформленні територій освітніх закладів займають газони. Поверхня газонів знижує утворення пилу. Газонні рослини мають і фітонцидні властивості [7, с. 6].

Висновки. Облаштування та озеленення територій вищих навчальних закладів відіграє велику роль у становленні естетичного задоволення, рівня продуктивності учасників процесу здобуття освіти, оздоровленні населення та творенні загального уявлення щодо розвитку міста. Влада та керівництво повинні приділяти більше уваги цій темі, адже вона є глобальною для всіх країн.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вейзер В.А. Дошкільна освіта і виховання в Британії. *Освіта в сучасній школі*. 2005. №4.
2. Гудак В.А. Ландшафтний дизайн сучасного природного навколишнього середовища. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2008. №11. С. 46-55.
3. Закон України «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text>
4. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2003. 199 с.
5. Корсак К. В. Вища освіта Франції. *Вища світова освіта*. Київ, 1997. С. 122-131.
6. Кузнецов С.І., Левон Ф.М. Концептуальні аспекти формування міських зелених насаджень у сучасних умовах. *Інтродукція рослин*. 2006. №4. м. Київ. С. 53.
7. Машинский В.А., Злогина Е.Г. Проектирование озеленения жилых районов. Москва: Стройиздат, 1978. 84 с.
8. Хамходера І.П. Озеленення дитячого садочка №3 «Софійка»: дипломна робота. Умань, 2014. С. 9-10.

Науковий керівник: кандидат технічних наук, доцент Михайлова Є. О.